

Қазақ тілі сабақтарында жазылым дағдысын қалыптастыру аспектілері

Қазіргі таңда білім беру жүйесінде оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру өзекті мәселелердің бірі болып отыр. Оқушылардың жазу дағдысын қалыптастыру осы мәселені шешудің маңызды бағыттарының бірі болып табылады. Мақалада қазақ тілі сабақтарында 10-сынып оқушыларының жазу дағдысын қалыптастыру бойынша жүргізілген жұмыстар мен тәжірибелер ұсынылады.

Қазақ тілі пәнінің мақсаттарының бірі - оқушылардың сөйлеу және жазу дағдыларын дамыту. Бұл мақсатқа жету үшін қазақ тілі сабақтарында әртүрлі жазбаша жұмыстар ұйымдастырылады. Соның ішінде эссе жазу оқушылардың ойлау, талдау, жинақтау, жазу дағдыларын қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Эссе жазу дағдысы оқушылардың ойлау қабілетін, сыни тұрғыдан ойлау және өз ойын жүйелі түрде жеткізе білу қабілеттерін дамытуға ықпал етеді.

Қазақ тілі сабақтарында эссе жазу дағдысын қалыптастыру үшін мұғалімдер келесі әдіс-тәсілдерді қолдана алады:

Эссенің құрылымын түсіндіру. Эссенің кіріспе, негізгі бөлім және қорытынды бөлімдерінен тұратындығын, әр бөлімнің өзіндік ерекшеліктері мен міндеттерін түсіндіру маңызды. Мұғалім оқушыларға эссенің құрылымын нақты мысалдар арқылы түсіндіріп, олардың эссе жазу дағдысын қалыптастыруға ықпал етеді.

Тақырыпты дұрыс таңдау. Эссе тақырыбы оқушылардың қызығушылығын тудыратындай, өзекті және өздерінің өмірлік тәжірибесіне сәйкес келетіндей болуы тиіс. Мұғалім оқушылармен бірге тақырыпты талқылап, олардың пікірлерін ескере отырып, эссе тақырыбын анықтау қажет.

Ойларды жинақтау және жүйелеу. Эссе жазу барысында оқушылар өз ойларын жинақтап, жүйелеп жазуға қиналады. Мұғалім оқушыларға ой-пікірлерін жинақтауға және жүйелеуге көмектесетін әртүрлі әдіс-тәсілдерді ұсынуы тиіс. Мысалы, ассоциативті карта, кластер, SWOT-талдау, ПОПС-формула және т.б.

Сыни ойлауды дамыту. Эссе жазу барысында оқушылардың сыни ойлау қабілетін дамыту маңызды. Мұғалім оқушыларға әртүрлі сұрақтар қойып, олардың ойлау қабілетін дамытуға ықпал етуі қажет. Сонымен қатар, оқушылардың өз ойларын дәлелдеуге, басқа пікірлермен салыстыруға, өзіндік тұжырым жасауға үйрету маңызды.

Жазба жұмысын бағалау және кері байланыс беру. Эссе жазу барысында оқушылардың жазба жұмысын бағалау және кері байланыс беру маңызды. Мұғалім оқушылардың жазба жұмысын объективті түрде бағалап, олардың күшті және әлсіз тұстарын анықтап, кері байланыс беруі тиіс. Бұл оқушылардың эссе жазу дағдысын одан әрі жетілдіруге ықпал етеді.

Эссе жазу – ойлау, талдау және жазу дағдыларын біріктіретін күрделі процесс. Оқушылардың бұл дағдыларын қалыптастыру үшін ПОПС-формуласын қолдану тиімді әдіс болып табылады.

ПОПС-формуласы (позиция, дәлелдер, мысалдар, қорытынды) оқушыларға өз ойларын жүйелі және дәлелді түрде жеткізуге мүмкіндік береді. Бұл формула оқушылардың:

Өз пікірін айқын тұжырымдауына (Позиция)

Ойын дәлелдермен қолдауына (Дәлелдер)

Дәлелдерін нақты мысалдармен негіздеуіне (Мысалдар)

Қорытынды жасауына (Қорытынды)

көмектеседі.

ПОПС формула арқылы эссе жазуды үйрету:

Пікір (Position):

ПОПС формуласы эссе жазуда маңызды рөл атқарады, өйткені ол логикалық және дәйекті құрылымды қамтамасыз етеді.

Бұл формула авторлық пікірді анық және нақты түрде жеткізуге көмектеседі.

Дәлелдер (Explanation):

ПОПС формуласы пікірді (Position) қолдайтын дәлелдер мен дәйектерді ұсынуға мүмкіндік береді.

Әр абзацта бір негізгі идея қарастырылып, оны дәлелдерді келтіру арқылы қолдау көрсетіледі.

Мысалдар (Examples):

ПОПС формуласын қолдану арқылы эссе жазушы өз пікірін нақтылы мысалдармен түсіндіре алады.

Мысалдар пікірді нақтылап, оны тереңірек ашуға мүмкіндік береді.

Қорытынды (Summary):

ПОПС формуласы эссе құрылымын дұрыс ұйымдастыруға көмектеседі.

Бұл формула арқылы эссе жазушы өз пікірін логикалық түрде дәлелдеп, қорытынды жасай алады.

Осылайша, ПОПС формуласы эссе жазудың тиімді құралы болып табылады және оны меңгеру эссе жазу дағдыларын жетілдіруге ықпал етеді.

Қорытындылай келе, қазақ тілі сабақтарында эссе жазу дағдысын қалыптастыру оқушылардың шығармашылық, сыни ойлау қабілеттерін дамытуға ықпал етеді. Жоғарыда аталған әдістерді қолдану арқылы мұғалімдер оқушылардың эссе жазу дағдысын тиімді түрде қалыптастыра алады.